

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL SKUNDO PRIEŠ VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJĄ

2018-07-24 Nr. 4D-2018/2-516

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018-04-19 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Vilniaus miesto savivaldybės (toliau vadinama – Savivaldybė) administracijos Rasų seniūnijos pareigūnų galimai netinkamai veiksmų (neveikimo), sprendžiant su Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimu susijusius klausimus.

2. Pareiškėjas skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. „Esu atliekantis laisvės atėmimo bausmę Marijampolės pataisos namuose nuteistasis, bausmės pradžia 2007-07-12, bausmės pabaiga 2018-07-09, visą kalinimo laikotarpį buvau deklaruotas adresu A, Vilnius, tačiau [...] apytiksliai 2018 m. savininkė mano sesuo mano sutikimu minėtą būstą pardavė ir [...] buvau išdeklaruotas“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „[...] mano žodiniu telefonu prašymu ir [Pareiškėjo sesers] sutikimu buvo nutarta deklaruoti naujai mano gyvenamąją vietą kitame mano minėtai seseriai priklausančiame bute B, Vilnius. Tačiau [Pareiškėjo seseriai nuvykus] į [Savivaldybės Rasų seniūniją], [...] pastarajai buvo paaiškinta, jog norint jai kaip savininkei būsto [...] deklaruoti savo broliui [gyvenamąją vietą] [...] reikalingi mano sutikimą patvirtinantys ir kiti dokumentai.“

2.3. „Sesuo paštu atsiuntė blanką, kurį būrio viršininko akivaizdoje užpildžiau ir pasirašiau, kalinimo įstaiga tai užtvirtino spaudu, taip pat buvo išduota pažyma bei surašiau įgaliojimą. [...]. Vėliau paštu persiunčiau minėtus dokumentus [seseriai]. [...]“

2.4. „Gavusi [dokumentus] sesuo nuvyko į [Rasų seniūniją] ir [...] [Rasų seniūnijoje] dirbantys pareigūnai [...] vis tiek iš sesers atsisakė priimti ir užregistruoti mano atsiųstus dokumentus ir sesers [...] sutikimu deklaruoti [...] mano gyvenamąją vietą [...], paaiškino, jog kalinimo metu Marijampolės pataisos namuose būti deklaruojamas Vilniaus mieste negaliu ir neturiu tam teisės, [...] deklaruoti mane turi kalinimo įstaigoje. [...]“

2.5. „Kalinimo įstaigos administracija man paaiškina, jog Marijampolės pataisos namuose aš nesu deklaruotas bei [...] mano, jog savo veiksmus ir pareigas dėl šio atlieka tinkamai.“

2.6. „[...] [Rasų seniūnijoje] nėra priimamas joks sprendimas, kurio atsakymą galėčiau skųsti teismui Administracinių bylų teisenos tvarka [...]“

2.7. „[...] [Rasų seniūnijos] pareigūnai [...] 2 kartus nuvykus daugiau kaip mėnesį nepagrįstai atsisako iš mano įgaliotinio [...] priimti dokumentus bei paskelbti sprendimą [...] ir esu įpareigojamas gyventi be jokios gyvenamosios vietos deklaracijos [...]. [...]“

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išsiaiškinti dėl skunde nurodytų aplinkybių.

4. Su skundu, be kitų dokumentų, pateikta:
- 4.1. Marijampolės pataisos namų 2018-04-03 pažymos apie laisvės baismės atlikimą kopija;
- 4.2. 2018-04-03 Pareiškėjo įgaliojimo jo seseriai deklaruoti Pareiškėjo gyvenamąją vietą bei sumokėti su tuo susijusius mokesčius bei rinkliavas kopija.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 ir 20 straipsniais, Seimo kontrolierius dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių kreipėsi į **Savivaldybės administraciją** ir į **Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministeriją**.

6. Iš Savivaldybės administracijos pateiktų paaiškinimų nustatyta:

6.1. „[...] asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose ir pataisos įstaigose, esančiose už Vilniaus miesto savivaldybės (toliau - Savivaldybė) ribų, gyvenamosios vietos deklaravimo klausimai sprendžiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymu (toliau - Įstatymas) ir valstybės įmonės Registrų centro direktoriaus 2018 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. V-24 patvirtintomis Gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklėmis (toliau - Taisyklės), konkrečios Įstatymo ar Taisyklių nuostatos taikomos atsižvelgiant į pareiškėjų prašymus.“

6.2. „Asmenys, laikomi tardymo izoliatoriuose ir pataisos įstaigose, esančiose už Savivaldybės ribų, laisvės atėmimo laikotarpiu formaliai turi teisę deklaruoti gyvenamąją vietą Savivaldybėje, tačiau ši teisė yra ribojama. Negalėdami veikti per įgaliotą asmenį (Taisyklių 16 p.), dėl laisvės apribojimo negalėdami atvykti į deklaravimo įstaigą asmeniškai (Taisyklių 16.1 p.), jie galėtų elektroniniu būdu pateikti deklaracijas, tačiau tik tie asmenys, kurie savo tapatybę gali patvirtinti portale „Elektroniniai valdžios vartai“ (Taisyklių 8 p.).“

6.3. „Savivaldybės administracijoje yra žinoma Pareiškėjo skunde keliamos problemos, nes 2018 m. balandžio 12 d. į Rasų seniūniją atvyko [Pareiškėjo sesuo] su prašymu deklaruoti [Pareiškėjo], šiuo metu laikomo Marijampolės pataisos namuose, gyvenamąją vietą, adresu B, Vilniuje, jai nuosavybės teise priklausančiose gyvenamosiose patalpose.“

6.4. „Rasų seniūnijos darbuotojai, atsisakydami deklaruoti Pareiškėjo gyvenamąją vietą adresu B, Vilniuje, laikėsi Įstatyme ir Taisyklėse nustatytų reikalavimų. [Pareiškėjo sesuo] kreipėsi į [Rasų seniūnijos seniūną] telefonu ir 2018 m. balandžio 12 d. žodžiu į [seniūnijos vyriausiąjį specialistą] ir pateikė Marijampolės pataisos namų [Pareiškėjui] išduotą 2018 m. balandžio 3 d. laisvės atėmimo baismės atlikimo pažymos kopiją ir įgaliojimą atstovauti broli. [Pareiškėjo sesers] prašymas buvo žodinis. Į žodinį prašymą buvo atsakyta žodžiu. Rašytinis prašymas nebuvo pildomas, todėl prašymo registracijos nėra. Administracinės procedūros nebuvo pradėtos, o [Pareiškėjo seseriai] buvo suteikta visa reikiama informacija. [...].“

6.5. „[Pareiškėjo sesuo], nors ir turėdama [Pareiškėjo] įgaliojimą, negalėjo brolio atstovauti deklaruojant gyvenamąją vietą, kadangi pagal Taisyklių 16 punktą deklaracijų negali pateikti įgalioti asmenys. Pagal 16.1 papunktį, deklaraciją deklaravimo įstaigai asmeniškai pateikia asmuo, deklaruojantis savo gyvenamąją vietą. [Pareiškėjo seseriai] buvo paaiškinta, kad deklaracijų negali pateikti įgalioti asmenys. Jai taip pat buvo paaiškinta, kad gyvenamąją vietą asmuo gali deklaruoti arba pats asmeniškai atvykdamas į deklaravimo įstaigą, arba elektroniniu būdu deklaracijas gali pateikti asmenys, kurie savo tapatybę gali patvirtinti portale „Elektroniniai valdžios vartai“ nurodytais būdais. (Taisyklių 8 ir 16 punktai).“

6.6. „[Pareiškėjo sesers] pateikti dokumentai - sutikimas ir pažyma buvo išnagrinėti, jai paaiškinti [pažymos 6.5 punkte] nurodyti deklaracijų padavimo būdai. Kadangi [Pareiškėjo sesuo] kreipėsi žodžiu, jai buvo patarta, kad [Pareiškėjui] atlikus įkalinimo terminą būtų garantuota gyvenamosios vietos deklaravimo vieta, kreiptis į įkalinimo įstaigą ir užpildyti sutikimą dėl brolio deklaravimo jai priklausančioje gyvenamojoje patalpoje B, Vilniuje, kurį notariškai patvirtins [seniūnas]. [Pareiškėjo seseriai] buvo pateiktas sutikimo pavyzdys. [Pareiškėjo sesuo] pateiktą informaciją suprato, prašymo nepateikė ir daugiau į seniūniją nesikreipė. [...] sprendimas dėl atsisakymo deklaruoti nebuvo priimtas [...]“

6.7. „išnagrinėjus [...] 2017 m. rugsėjo 26 d. prašymą Nr. A203-2041/17(2.4.2.14-813) dėl [Pareiškėjo] gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų panaikinimo [...] adresu A (2017 m. rugsėjo 1 d. pirkimo-pardavimo sutartis Nr. 5971), Rasų seniūnijos 2017 m. spalio 23 d. sprendimu Nr. A204-2191/17(2.4.2.14-S13) [Pareiškėjo] gyvenamosios vietos deklaravimo duomenys adresu A, Vilniuje, panaikinti.“

6.8. „Rasų seniūnijoje [Pareiškėjas] nėra įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą.“

6.9. „Pareiškėjo sesei buvo pateikta visa informacija bei galimi ir tinkami gyvenamosios vietos deklaravimo bei įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą būdai bei galimybės.“

6.10. „Siūlymas Pareiškėjui, kol jis laikomas įkalinimo įstaigoje, yra teikti prašymą Rasų seniūnijai dėl įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą prie Vilniaus miesto savivaldybės iki bausmės atlikimo laiko. Toks prašymas būtų tenkintas Rasų seniūnijoje. Išėjus iš įkalinimo įstaigos, Pareiškėjui siūlytina deklaruoti gyvenamąją vietą taip, kaip tai reglamentuoja Įstatymas bei Taisyklės.“

7. Iš Vidaus reikalų ministerijos pateiktų paaiškinimų nustatyta:

7.1. „[...] Nagrinėjamu atveju Savivaldybės Rasų seniūnija vadovavosi Gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklių, patvirtintų VĮ Registrų centro direktoriaus 2018 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. V-24, (toliau - Taisyklės) 16 punktu, kuriame nustatyta, kad deklaracijų negali pateikti įgalioti asmenys, asmuo deklaraciją deklaravimo įstaigai pateikia asmeniškai. Tačiau pažymėtina, kad Taisyklių 21 punkte numatyta, kad tais atvejais, kai asmuo negali atvykti į deklaravimo įstaigą (pažymėtina, kad šiame punkte nustatytas nebaigtinis neatvykimo priežasčių sąrašas), klausimą dėl deklaracijos priėmimo sprendžia deklaravimo įstaigos vadovas arba jo pareigas einantis deklaravimo įstaigos specialistas.“

7.2. „Iš [pažymos] 2 punkte pateiktos informacijos spręstina, kad nagrinėjamu atveju Pareiškėjas dėl objektyvių priežasčių negalėjo atvykti į deklaravimo įstaigą, tačiau pats asmeniškai užpildė Taisyklių 1 priede nustatytos formos deklaraciją ir tai buvo patvirtinta Marijampolės pataisos namų atsakingo pareigūno, todėl, Vidaus reikalų ministerijos nuomone, deklaruojančio asmens tapatybėje fizinio buvimo Lietuvos Respublikoje faktas ir priežastis, dėl kurios jis negali atvykti į deklaravimo įstaigą, buvo patvirtinti tinkamai.“

7.3. „Pažymėtina, kad tardymo izoliatoriai ar pataisos įstaigos nėra ir negali būti laikomos asmens gyvenamąja vieta dėl daugelio priežasčių: asmuo ne savo noru pasirenka buvimą šiose įstaigose; ši vieta skirta bausmei atlikti ir elgesio korekcijai, o ne asmens socialiniams, ekonominiams ar asmeniniams interesams tenkinti ir kt.“

7.4. „Asmenys, kurie laikomi tardymo izoliatoriuose ar pataisos įstaigose ir kurie nėra deklaravę savo gyvenamosios vietos, pagal Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 4 punktą gali būti įtraukiami į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą pagal savivaldybę, kurioje buvo jų paskutinė deklaruota gyvenamoji vieta arba kurios teritorijoje jie gyveno iki suėmimo ar bausmės atlikimo. Tačiau pažymėtina, kad Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatyme yra nustatyta pareiga deklaruoti gyvenamąją vietą, o į gyvenamosios vietos

nedeklaravusių asmenų apskaitą įtraukiama tik tais atvejais, kai asmuo neturi galimybės deklaruoti gyvenamąją vietą (Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo 6 straipsnis).“

7.5. „Nagrinėjamu atveju Pareiškėjas pageidavo įvykdyti Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo 3 straipsnyje nustatytą pareigą - deklaruoti savo gyvenamąją vietą, tam jis turėjo galimybę - būsto savininkė (Pareiškėjo sesuo) sutiko, kad Pareiškėjas jos bute deklaruotų savo gyvenamąją vietą, todėl, [Vidaus reikalų ministerijos nuomone], Savivaldybės Rasų seniūnijos valstybės tarnautojų formalus vieno Taisyklių punkto nuostatos vykdymas, nevertinant visų Taisyklių normų sistemiskai, šiuo atveju tapo trukdžiu Pareiškėjui deklaruoti savo gyvenamąją vietą.“

7.6. „[...]. Asmenys, laikomi tardymo izoliatoriuose ar pataisos įstaigose visą bausmės atlikimo laiką, turi teisę deklaruoti savo gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje savo nuosavybės teise valdomoje patalpoje ar pastate, taip pat ir ne savo nuosavybės teise valdomoje patalpoje ar pastate, kai yra patalpos ar pastato savininko (bendraturčio) arba jo įgalioto asmens sutikimas, kad asmuo apsigyventų savininkui (bendraturčiui) priklausančioje patalpoje ar pastate, arba kitas dokumentas, kuriuo patvirtinama asmens teisė gyventi toje patalpoje ar pastate (Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 13 dalis, 10 dalies 5 punktas).“

7.7. „Vidaus reikalų ministerijai šis konkretus [Pareiškėjo skunde nurodytas] atvejis nebuvo žinomas, kaip ir tokių asmenų gyvenamosios vietos deklaravimo problemos laisvės atėmimo bausmės laikotarpiu. Susipažinus su [Seimo kontrolieriaus 2018-05-03 rašte Nr. 4D-2018/2-516/3D-1241] pateikta informacija apie Pareiškėjo keliamą problemą dėl gyvenamosios vietos deklaravimo, nedelsiant darbo tvarka (telefonu) buvo susisiektas su [Savivaldybės Rasų seniūnu], [Savivaldybės administracijos E. miesto departamento Interesantų aptarnavimo skyriaus vedėju] bei [VĮ Registrų centro Gyventojų registro departamento viršininku] ir analizuotas Taisyklėse nustatytų teisės normų taikymas šiuo konkrečiu atveju.“

7.8. „Vidaus reikalų ministerijos nuomone, Savivaldybės Rasų seniūnija nepagrįstai atsisako deklaruoti Pareiškėjo gyvenamąją vietą. [...]. Atsižvelgdami į praktikoje išryškėjusį atvejį, kai Taisyklių nuostatos nepakankamai detalai nustato asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose ar pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimo procedūros ypatumus, ir į tai, kad asmens deklaruota gyvenamoji vieta gali būti faktoriumi, vertinant ne tik tokio asmens padėtį, bet atskirais atvejais sąlygojantį ir jo šeimos narių įvairių viešųjų paslaugų gavimą (pvz., vaikų priėmimą į darželiu ar mokyklą), [Vidaus reikalų ministerijos nuomone] tikslinga tobulinti Taisyklės, jose detalai reglamentuojant, kaip asmuo, laikomas tardymo izoliatoriuje ar pataisos įstaigoje, galėtų pateikti gyvenamosios vietos deklaraciją deklaravimo įstaigai. Šiuo atveju tokio asmens tapatybės tikrumo ir priežasties, dėl kurios asmuo negali atvykti į deklaravimo įstaigą, patvirtinimo reglamentavimas taip pat turėtų būti Taisyklių reguliavimo dalykas. [...]. Vidaus reikalų ministerijos specialistų pozicija dėl Taisyklių tobulinimo darbo tvarka (telefonu) yra pateikta VĮ Registrų centro Gyventojų registro vadovei Marijai Norkevičienei; artimiausiu metu Vidaus reikalų ministerija raštu pateiks pasiūlymą VĮ Registrų centrui dėl Taisyklių tobulinimo šiuo aspektu.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

8. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

8.1. **Istatymai:**

8.1.1. *Seimo kontrolierių įstatyme nustatyta:*

2 straipsnio 1 dalis – „Biurokratizmas – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingu ar išgalvotu formalumu, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai

pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

12 straipsnis – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...].“

8.1.2. *Vietos savivaldos įstatyme* nustatyta:

7 straipsnis – „Valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) funkcijos yra: [...]; 31) gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitos duomenų tvarkymas; [...].“

29 straipsnio 8 dalis – „Savivaldybės administracijos direktorius: [...]; 3) [...], tvirtina savivaldybės administracijos struktūrinių padalinių ir savivaldybės administracijos filialų – seniūnijų veiklos nuostatus, tvirtina savivaldybės administracijos, seniūnijų metinius veiklos planus ir kitus strateginio planavimo dokumentų įgyvendinimą detalizuojančius dokumentus ir kontroliuoja jų įgyvendinimą, atsako už vidaus administravimą savivaldybės administracijoje; [...].“

31 straipsnio 11 dalis – „Seniūnas tiesiogiai pavaldus ir atskaitingas savivaldybės administracijos direktoriui, seniūnas – biudžetinės įstaigos vadovas – taip pat atskaitingas savivaldybės tarybai.“

32¹ straipsnio 1 dalis – „Seniūnija: 1) tvarko gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitą, išduoda seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyventojams Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatyme nustatytus, taip pat įstatymuose numatytus kitus faktinę padėtį patvirtinančius dokumentus; [...].“

8.1.3. *Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatyme* nustatyta:

2 straipsnio 4 dalis – „Gyvenamosios vietos deklaravimas – gyvenamosios vietos adresu sudarančių ir kitų šiame įstatyme nustatytų duomenų pateikimas gyvenamosios vietos deklaravimo įstaigai (toliau – deklaravimo įstaiga).“

3 straipsnio 1 dalis – „Lietuvos Respublikoje gyvenantys asmenys, [...], privalo šiame įstatyme nustatytomis sąlygomis ir tvarka deklaruoti savo gyvenamąją vietą.“

4 straipsnio 10 dalis – „Pakeitusiai gyvenamąją vietą nelaikomi: [...]; 5) asmenys, laikomi tardymo izoliatoriuose ir pataisos įstaigose; [...].“

4 straipsnio 11 dalis – „Šio straipsnio 10 dalyje nurodyti asmenys gyvenamąją vietą deklaruoja tuo atveju, kai ją pakeičia arba kai nutrūksta jų ryšiai su ankstesne gyvenamąja vieta.“

4 straipsnio 13 dalis – „Deklaruojant gyvenamąją vietą, deklaravimo įstaigai turi būti pateiktas patalpos ar pastato savininko (bendraturčio) arba jo įgalioto asmens sutikimas, kad asmuo apsigyventų savininkui (bendraturčiui) priklausančioje patalpoje ar pastate, arba kitas dokumentas, patvirtinantis asmens teisę gyventi toje patalpoje ar pastate. Jeigu pateiktame dokumente yra nurodyta data, iki kurios leista gyventi nurodytoje patalpoje ar pastate, arba jeigu savininkas (bendraturtis) nurodė tokią datą gyvenamosios vietos deklaracijoje, deklaravimo duomenys galioja ne ilgiau kaip iki nurodytos datos.“

6 straipsnio 1 dalis – „Į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, jeigu jie nėra deklaravę gyvenamosios vietos, įtraukiami: [...]; 4) asmenys, laikomi tardymo izoliatoriuose ir pataisos įstaigose, visą buvimo šiose įstaigose laikotarpį – pagal savivaldybę, kurios teritorijoje buvo paskutinė asmens deklaruota gyvenamoji vieta arba kurios teritorijoje jie gyveno iki suėmimo arba bausmės atlikimo; [...].“

10 straipsnio 1 dalis – „Deklaravimo įstaigos yra deklaravimo duomenis ir (ar) gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitą tvarkančios: 1) seniūnija arba savivaldybės vykdomosios institucijos sprendimu seniūnija ir kitas savivaldybės administracijos padalinys – savivaldybėse, kuriose yra įsteigtos seniūnijos, arba kitas savivaldybės administracijos padalinys – savivaldybėse, kuriose seniūnijos neįsteigtos, arba savivaldybių teritorijose, kurios nepriskirtos seniūnijoms, deklaruojant gyvenamąją vietą, išskyrus šios dalies 2 punkte numatytus atvejus, ar

tvarkant gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą; [...].“

8.1.4. *Civiliniame kodekse* nustatyta:

2.16 *straipsnis* – „1. Fizinio asmens gyvenamąja vieta laikoma vieta, kurioje jis faktiškai dažniausiai gyvena. 2. Jeigu asmuo faktiškai gyvena keliose vietose, tai vieta, su kuria asmuo yra labiausiai susijęs (kur yra asmens turtas ar didžioji turto dalis, kur yra jo darbo vieta arba kur jis gyvena ilgiausiai), laikoma jo pagrindine gyvenamąja vieta. Tokiu atveju, nustatant asmens nuolatinę gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į tai, kur yra jo pagrindinė gyvenamoji vieta. [...].“

2.17 *straipsnio 1 dalis* – „Nustatant fizinio asmens gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į asmens faktinio gyvenimo toje vietoje trukmę ir tęstinumą, duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose, taip pat į paties asmens viešus pareiškimus apie savo gyvenamąją vietą.“

8.1.5. *Viešojo administravimo įstatyme* nustatyta:

3 *straipsnis* – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 12) *naujų ir atvirumo permainoms principas*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas turi ieškoti naujų ir veiksmingų būdų, kaip spręsti problemas, ir nuolat mokytis iš gerosios patirties pavyzdžių; [...].“

8 *straipsnis* – „1. Individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, o taikomos poveikio priemonės (licencijos ar leidimo galiojimo panaikinimas, laikinas uždraudimas verstis tam tikra veikla ar teikti paslaugas, bauda ir kt.) turi būti motyvuotos. 2. Individualiame administraciniame akte turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos ir nurodyta akto apskundimo tvarka. 3. Individualus administracinis aktas turi būti pasirašytas jį priėmusio pareigūno ar valstybės tarnautojo arba viešojo administravimo subjekto vadovo, jo pavaduotojo ar įgalioto asmens ir patvirtintas antspaudu. [...].“

8.1.6. *Teisėkūros pagrindų įstatyme* nustatyta:

3 *straipsnio 2 dalis* – „Teisėkūroje vadovujamasi šiais principais: [...]; 3) *pagarbos asmens teisėms ir laisvėms*, reiškiančiu, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų; [...]; 6) *aiškumo*, reiškiančiu, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas; [...].“

8.2. **Kiti teisės aktai:**

8.2.1. Vyriausybės 2001-03-14 nutarimu Nr. 291 (Vyriausybės 2010-10-13 nutarimo Nr. 1465 redakcija) patvirtintuose *Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos nuostatuose* reglamentuojama:

8 *punktas* – „Vidaus reikalų ministerijos veiklos tikslai yra: [...]; 8.2. formuoti valstybės politiką viešojo administravimo ir informacinių technologijų taikymo viešojo administravimo (elektroninės valdžios) srityse, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą; 8.3. formuoti valstybės politiką vietos savivaldos srityje, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą; [...].“

16 *punktas* – „Vidaus reikalų ministerija taip pat atlieka šias funkcijas: [...]; 16.6². rengia gyvenamosios vietos deklaravimo srities įstatymų projektus, aprobuoja, prireikus rengia ir vidaus reikalų ministrui teikia ministro įsakymų projektus, Vyriausybei – šiame punkte nurodytos srities Vyriausybės nutarimų, kitų teisės aktų projektus; [...].“

8.2.2. Valstybės įmonės Registrų centro direktoriaus 2018-01-15 įsakymu Nr. v-24 patvintose *Gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklėse* reglamentuojama:

1 *punktas* – „Gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklės (toliau – Taisyklės) reglamentuoja Lietuvos Respublikos gyventojų – Lietuvos Respublikos teritorijoje gyvenančių Lietuvos Respublikos piliečių, užsienio valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės (toliau – asmuo) gyvenamosios vietos deklaravimo, išvykimo iš Lietuvos Respublikos deklaravimo, gyvenamosios vietos deklaracijų ir išvykimo iš Lietuvos Respublikos deklaracijų (toliau – deklaracija) pildymo,

pateikimo ir priėmimo, gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų (toliau – deklaravimo duomenys) teikimo, taisymo, keitimo ir naikinimo, gyvenamąją vietą patvirtinančio dokumento išdavimo, deklaravimo duomenų naudojimo, užsienio valstybėse gyvenančių asmenų išvykimo iš Lietuvos Respublikos deklaravimo Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ar konsulinėse įstaigose užsienio valstybėse (toliau – konsulinės įstaigos), deklaracijų pateikimą elektroniniu būdu, deklaracijų saugojimo tvarką.“

8 punktas – „Elektroniniu būdu deklaracijas pateikti gali asmenys, kurie savo tapatybę gali patvirtinti portale „Elektroniniai valdžios vartai“ nurodytais būdais. Jei teikiant deklaraciją reikalingas savininko (bendraturčio) sutikimas, jis (jie) taip pat turi turėti galimybę elektroniniu būdu patvirtinti savo tapatybę ir sutikimą.“

15 punktas – „Gyvenamosios vietos iš naujo deklaruoti nereikia asmenims, nurodytiems Įstatymo 4 straipsnio 10 ir 12 dalyse. Įstatymo 4 straipsnio 10 dalyje nurodyti asmenys, pasikeitus jų gyvenamajai vietai ar nutrūkus ryšiams su ankstesne gyvenamąja vieta, privalo deklaruoti naują gyvenamąją vietą.“

16 punktas – „Deklaracijų negali pateikti įgalioti asmenys. Deklaraciją deklaravimo įstaigai asmeniškai pateikia: 16.1. asmuo, deklaruojantis savo gyvenamąją vietą; 16.2. nepilnamečių tėvai (įtėviai) ar vienas iš jų, o jeigu nepilnamečio tėvai (įtėviai) išsituokę – tas iš tėvų (įtėvių), su kuriuo yra nustatyta nepilnamečio gyvenamoji vieta (tėvų (įtėvių) susitarimu arba teismo sprendimu), arba globėjas (rūpintojas) ar teisėtas atstovas; 16.3. nepilnamečiai, įgiję visišką civilinį veiksnumą; 16.4. nepilnamečiai, kuriems sukako 16 metų, jeigu negyvena kartu su tėvais (įtėviais), globėjais (rūpintojais) ar kitais teisėtais atstovais ir pastarieji jų gyvenamosios vietos nedeklaravo; 16.5. užsienio valstybių piliečiai ar asmenys be pilietybės, kuriems patvirtinta ar suteikta teisė gyventi Lietuvos Respublikoje, pirmą gyvenamosios vietos deklaraciją pateikia valstybės institucijai ar įstaigai, išduodančiai dokumentus, suteikiančius ar patvirtinančius teisę laikinai ar nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje, atsiimdami teisę gyventi Lietuvos Respublikoje patvirtinantį ar suteikiantį dokumentą. Deklaracijos priimamos šių Taisyklių nustatyta tvarka ir perduodamos deklaravimo įstaigai nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, pagal deklaruoto adreso priklausomybę. Deklaravimo įstaiga gautų deklaracijų duomenis nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, įrašo į Gyventojų registrą; 16.6. asmenų, kuriems įsteigta globa (rūpyba), deklaraciją pateikia globėjas (rūpintojas), socialinės paslaugų ar sveikatos priežiūros įstaigos, kuriai pavesta eiti globėjo (rūpintojo) pareigas (toliau – socialinės globos ar sveikatos priežiūros įstaiga), atstovas.“

20 punktas – „Jei asmuo nėra gyvenamosios patalpos savininkas ar bendraturtis, reikalingas savininko (bendraturčio) sutikimas. Savininko sutikimas nereikalingas: 20.1. kai nepilnamečio gyvenamąją vietą deklaruoja vienas iš tėvų (įtėvių), globėjų (rūpintojų) ir su juo yra nustatyta nepilnamečio gyvenamoji vieta savo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu; 20.2. kai gyvenamąją vietą deklaruoja patalpos savininkas (bendraturtis).“

21 punktas – „Tam tikrais atvejais (pvz., jeigu dėl negalios asmuo negali atvykti į deklaravimo įstaigą ar kt.) klausimą dėl deklaracijos priėmimo (deklaravimo įstaigos darbuotojo nuvykimo į gyvenamąją vietą) sprendžia deklaravimo įstaigos vadovas arba jo pareigas vykantis deklaravimo įstaigos darbuotojas.“

8.2.3. Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintose *Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* reglamentuojama:

5 punktas – „Prašymus ir skundus raštu galima pateikti tiesiogiai asmeniui ar jo atstovui atvykus į instituciją, atsiuntus prašymą ar skundą paštu arba elektroninėmis priemonėmis: elektroniniu būdu per specialiai tam sukurtą informacinę sistemą, faksu ar elektroniniu paštu. [...]“

7 punktas – „Prašymai, pateikti žodžiu, į kuriuos galima atsakyti tą pačią darbo dieną, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, institucijoje neregistruojami, jeigu institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo nenusprendžia kitaip. Į tokius

prašymus turi būti atsakoma tą pačią darbo dieną. Jeigu į žodžiu pateiktą prašymą negalima atsakyti tą pačią darbo dieną, asmeniui turi būti sudaroma galimybė išdėstyti prašymą raštu arba, jeigu institucija sudaro galimybę priimti ir fiksuoti bei saugoti prašymo turinį panaudodama garso ir vaizdo nuotolinio perdavimo ir įrašymo priemones, žodžiu.“

23 *punktas* – „Prašymai ir skundai, pateikti tiesiogiai ar gauti vieno langelio asmenų aptarnavimo padalinyje, atsiųsti paštu ar elektroninėmis priemonėmis, turi būti užregistruojami atitinkamame institucijos dokumentų registre, laikantis Lietuvos vyriausiojo archyvaro priimtų teisės aktų, reglamentuojančių dokumentų valdymą, reikalavimų.“

32 *punktas* – „Į prašymus atsakoma valstybine kalba arba kita kalba, jei prašymą institucijos vadovo sprendimu buvo galima pateikti kita kalba, ir tokiu būdu, koku buvo pateiktas prašymas, arba tokiu būdu, kuris buvo nurodytas prašyme. Prireikus į prašymą gali būti atsakoma ne valstybine kalba, kai vadovaudamasi tarptautinės teisės aktais prašymą pateikia užsienio valstybės institucija ar tarptautinė organizacija.“

35 *punktas* – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: 35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...].“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

9. **Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika**

9.1. **Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo 2001-07-12 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs, jog:**

„[...] Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas yra universalus, juo grindžiama visa teisės sistema ir pati Lietuvos Respublikos Konstitucija. Teisinės valstybės principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose ir yra aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės siekio. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios bei kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir pakludamos teisei, kad Konstitucija turi aukščiausią juridinę galią ir kad įstatymai, Vyriausybės nutarimai bei kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją (Konstitucinio Teismo 2000 m. vasario 23 d. nutarimas). [...].“

Vienas iš esminių Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra *teisinio saugumo principas*. Jis reiškia valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti teisinių santykių subjektų teises, taip pat įgytas teises, gerbti teisėtus interesus bei teisėtus lūkesčius. Principo paskirtis – laiduoti asmens pasitikėjimą savo valstybe ir teise. [...].“

9.2. **Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo 2003-12-30 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs, jog:**

„[...] Konstitucijos 29 straipsnyje yra įtvirtintas visų asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams principas. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad tai yra formalios asmenų lygybės principas. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio turinį Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad šio principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant. Šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pačius faktus savavališkai vertinti skirtingai.

Visų asmenų lygybės principas reiškia ir tai, kad atitinkamos rūšies santykių subjektams – visiems vienodais požymiais pasižymintiems asmenims (jų grupėms) turi būti taikomas tas pats

įstatymas ar kitas teisės aktas – tas pats vienodas, visiems tos kategorijos subjektams bendras, lygus matas. Vienodai turi būti taikomos tiek materialiosios, tiek proceso teisės normos.

Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeidžiamas, jei tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. nutarimas). [...].“

9.3. **Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo 2011-06-23 sprendime, be kita ko, yra konstatavęs, jog:**

„[...] Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinio teisinės valstybės principo negalima aiškinti kaip įtvirtinto tik Konstitucijos preambulėje; neatsiejami konstitucinio teisinės valstybės principo elementai yra *teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas*; konstitucinis proporcingumo principas yra vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas (inter alia Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d., 2010 m. gegužės 28 d., 2010 m. lapkričio 9 d. nutarimai). [...].“

9.4. **Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo 2004-12-13 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs, jog:**

„[...] Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; kad teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, teisės aktai turi būti oficialiai skelbiami, jie turi būti vieši ir prieinami; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus; teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*); teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų galiojimas atgal neleidžiamas (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*); [...].

[...] pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu. [...].“

10. **Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika**

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012-03-01 nutartyje (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). [...]. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai

reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei *gero administravimo, atsakingo valdymo* principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

Tyrimo išvados

11. Seimo kontrolierius gavo Pareiškėjo skundą dėl Savivaldybės administracijos Rasų seniūnijos (toliau vadinama – Seniūnija) pareigūnų galimai netinkamai veiksmų (neveikimo), sprendžiant su Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimu susijusius klausimus.

Dėl Pareiškėjo skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius kreipėsi į Savivaldybės administraciją ir į Vidaus reikalų ministeriją.

12. Įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtina *Lietuvos Respublikoje gyvenančių asmenų pareiga šiame teisės akte nustatytais sąlygomis ir tvarka deklaruoti savo gyvenamąją vietą*. Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo (toliau vadinama – Įstatymas) 2 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta gyvenamosios vietos deklaravimo sąvoka, pagal kurią *gyvenamosios vietos deklaravimu* laikytinas gyvenamosios vietos adresą sudarančių ir kitų šiame įstatyme nustatytų duomenų pateikimas gyvenamosios vietos deklaravimo įstaigai.

Vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 31 dalies nuostatomis, *viena iš valstybinių savivaldybių funkcijų yra gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitos duomenų tvarkymas*. Pagal Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtintas nuostatas, savivaldybėse, kuriose yra įsteigtos seniūnijos, *seniūnijos* yra deklaravimo įstaigos, tvarkančios deklaravimo duomenis ir (ar) gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitą. Atitinkamai, Vietos savivaldos įstatymo 32¹ straipsnio 1 dalies 1 punkte reglamentuojama, jog *seniūnijos* (savivaldybės administracijos struktūrinio padalinio) kompetencijai priskirtina tvarkyti gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitą, išduoti seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyventojams Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatyme nustatytus, taip pat įstatymuose numatytus kitus faktinę padėtį patvirtinančius dokumentus ir pan.

Pareiškėjo skundo tyrimo atveju taip pat aktualios Gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklėse (toliau vadinama – Deklaravimo taisyklės) reglamentuojamos teisės normos, nustatančios Lietuvos Respublikos gyventojų gyvenamosios vietos deklaravimo, gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų teikimo, gyvenamąją vietą patvirtinančio dokumento išdavimo, deklaracijų pateikimo elektroniniu būdu, deklaracijų saugojimo tvarką (pažymos 8.2.2 punktas).

14. Pareiškėjas skundu kreipėsi į Seimo kontrolierių, nuroydamas, jog nuo 2007-07-12 Marijampolės pataisos namuose atlieka laisvės atėmimo bausmę, minėtos bausmės pabaiga numatyta 2018-07-09 (pažymos 2.1 punktas). Pareiškėjas taip pat pažymėjo, kad „*visą kalinimo laikotarpį buvau deklaruotas adresu A, Vilnius, tačiau [...] apytiksliai 2018 m. savininkė mano sesuo mano sutikimu minėtą būstą pardavė ir [...] buvau išdeklaruotas*“, ir kad „*mano žodiniu telefonu prašymu ir [Pareiškėjo sesers] sutikimu buvo nutarta deklaruoti naujai mano gyvenamąją vietą kitame mano minėtai seseriai priklausančiame bute B, Vilnius [toliau vadinama – Butas]*“ (pažymos 2.1 ir 2.2 punktai).

15. Pažymėtina, jog Seimo kontrolierių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta *biurokratizmo* samprata, pagal kurią *biurokratizmu* laikytina tokia pareigūno veika, kai vietai reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingu ar išgalvotu formalumu, nepagrįstai atsisakoma

spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai. Šiame kontekste tikslinga atkreipti dėmesį ir į Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 12 punkte reglamentuojamą *naujovių ir atvirumo permainingoms principą*, reiškiantį, kad viešojo administravimo subjektas turi ieškoti naujų ir veiksmingų būdų, kaip spręsti problemas, ir nuolat mokytis iš gerosios patirties pavyzdžių.

Tyrimo metu išnagrinėjus ir įvertinus surinktą informaciją, darytina išvada, jog Seniūnijos veiksmai (neveikimas), susiję su Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimu susijusių klausimų sprendimu, skundo tyrimo atveju laikytini buvę nepakankamais, dėl to buvo pažeista Pareiškėjo teisė į gerą viešąjį administravimą, kadangi:

15.1. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui skundėsi, jog jo seseriai nuvykus į Seniūniją ir pateikus iš Pareiškėjo gautus dokumentus, Seniūnijos darbuotojas „atsisakė priimti ir užregistruoti [Pareiškėjo] atsiųstus dokumentus [...]“ (pažymos 2.4 punktas).

Tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktuose paaiškinimuose Savivaldybės administracija nurodė, kad **2018-04-12** į Seniūniją atvyko Pareiškėjo sesuo, pateikė atsakingam pareigūniui Marijampolės pataisos namų 2018-04-03 pažymą apie Pareiškėjo laisvės bausmės atlikimą ir 2018-04-03 Pareiškėjo įgaliojimą jo seseriai deklaruoti Pareiškėjo gyvenamąją vietą bei sumokėti su tuo susijusius mokesčius ir rinkliavas (toliau abu kartu vadinami ir – Dokumentai) (pažymos 4 punktas) bei išdėstė prašymą žodžiu deklaruoti Pareiškėjo gyvenamąją vietą jai nuosavybės teise priklausančiose gyvenamosiose patalpose. Šiame kontekste Seimo kontrolierius akcentuoja, jog Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių (toliau vadinama – Taisyklės) 5 punkte reglamentuojama, kad prašymus ir skundus galima pateikti, be kita ko, tiesiogiai asmeniui ar jo atstovui atvykus į instituciją. Taisyklių 23 punkte nurodyta, jog prašymai ir skundai, pateikti tiesiogiai ar gauti vieno langelio asmenų aptarnavimo padalinyje, atsiųsti paštu ar elektroninėmis priemonėmis, turi būti užregistruojami atitinkamame institucijos dokumentų registre, laikantis Lietuvos vyriausiojo archyvaro priimtų teisės aktų, reglamentuojančių dokumentų valdymą, reikalavimų. Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktų paaiškinimų matyti, kad Seniūnijos darbuotojas neregistravo Pareiškėjos sesers (atstovės) pateiktų Dokumentų, motyvuojant tuo, jog Pareiškėjos sesers prašymas buvo išdėstytas žodžiu, tačiau atkreiptinas dėmesys, jog Pareiškėjo sesuo pateikė ne tik žodinį prašymą dėl Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimo, tačiau ir Dokumentus, kuriuos Seniūnija turėjo pareigą priimti ir, vadovaujantis Taisyklių 23 punktu, užregistruoti teisės aktų nustatyta tvarka, bet to nepadarė. Be to, pagal Taisyklių 7 punkte įtvirtintas teisės normas, institucijoje gali būti neregistruojami tik tokie prašymai, pateikti žodžiu, į kuriuos galima atsakyti tą pačią darbo dieną, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, jeigu institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo nenusprendžia kitaip. Į tokius prašymus turi būti atsakoma tą pačią darbo dieną. Jeigu į žodžiu pateiktą prašymą negalima atsakyti tą pačią darbo dieną, asmeniui turi būti sudaroma galimybė išdėstyti prašymą raštu arba, jeigu institucija sudaro galimybę priimti ir fiksuoti bei saugoti prašymo turinį panaudodama garso ir vaizdo nuotolinio perdavimo ir įrašymo priemones, žodžiu. Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos nustatyta, kad Pareiškėjo seseriai 2018-04-12 atvykus į Seniūniją ir pateikus žodinį prašymą dėl Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimo probleminė situacija iš esmės nebuvo išspręsta, todėl Seniūnijos pareigūnams būtų buvę tikslinga pasiūlyti (paprašyti) Pareiškėjo seseriai išdėstyti jos žodinį prašymą raštu ir užregistruoti jį kartu su pateiktais Dokumentais. Taigi, Savivaldybės administracijos pateikti paaiškinimai, jog į žodinį Pareiškėjo sesers prašymą „buvo atsakyta žodžiu“, ir kad „Rašytinis prašymas nebuvo pildomas, todėl prašymo registracijos nėra“ (pažymos 6.3 ir 6.4 punktai), nelaikytini pagrįsti ir Seniūnijos darbuotojų veiksmai (neveikimas), nepasiūlius Pareiškėjo seseriai išdėstyti jos žodinio prašymo dėl

Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimo raštu bei teisės aktų nustatyta tvarka neužregistravus Pareiškėjo sesers Seniūnijai 2018-04-12 tiesiogiai pateiktų Dokumentų, vertinti kritiškai pirmiau minėtų Taisyklių 7 ir 23 nuostatų prasme. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, bei atkreipiant dėmesį, jog savivaldybių administracijų seniūnai yra tiesiogiai pavaldūs ir atskaitingi savivaldybių administracijos direktoriams, Savivaldybės administracijai teiktina rekomendacija.

15.2. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui taip pat skundėsi, kad jo seseriai nuvykus į Seniūniją ir pateikus iš Pareiškėjo gautus dokumentus, Seniūnijos darbuotojas „atsisakė [...] sesers [...] sutikimu deklaruoti [...] mano gyvenamąją vietą [...], paaiškino jog kalinimo metu Marijampolės pataisos namuose būti deklaruojamas Vilniaus mieste negaliu ir neturiu tam teisės, [...]“ (pažymos 2.4 punktas).

Tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktuose paaiškinimuose Savivaldybės administracija nurodė, kad Seniūnijos darbuotojai atsisakė deklaruoti Pareiškėjo gyvenamąją vietą Bute (pažymos 6.4 ir 6.4 punktai), vadovaudamiesi Taisyklių 16 punkte įtvirtintomis nuostatomis (pažymos 6.3 – 6.6, 8.2.2 punktai). Šiame kontekste Seimo kontrolierius pažymi, jog pirmiau minėto teisės akto 16 straipsnyje įtvirtinta bendro pobūdžio nuostata, kuria vadovaujantis, gyvenamosios vietos deklaracijų negali pateikti įgalioti asmenys. Visgi, remiantis Taisyklių 21 punkto teisės normomis, **tam tikrais atvejais** (pavyzdžiui, jeigu dėl negalios asmuo negali atvykti į deklaravimo įstaigą ar kt.) **klausimą dėl deklaracijos priėmimo** (deklaravimo įstaigos darbuotojo nuvykimo į gyvenamąją vietą) **sprendžia deklaravimo įstaigos vadovas arba jo pareigas vykdantis deklaravimo įstaigos darbuotojas**. Šiame Taisyklių 21 punkte nėra reglamentuojamo baigtinio atveju, kuomet asmuo dėl tam tikrų konkrečių priežasčių negali atvykti į deklaravimo įstaigą (šiuo konkrečiu atveju – Seniūniją), sąrašo. Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos ir dokumentų nustatyta, kad Pareiškėjas pats negalėjo atvykti į Seniūniją deklaruoti gyvenamosios vietos dėl objektyvių priežasčių (laisvės atėmimo baudmės atlikimo Marijampolės pataisos namuose). Pareiškėjas, negalėdamas atvykti į Seniūniją, **tačiau siekdamas tinkamai vykdyti pirmiau minėtą Įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamą pareigą deklaruoti savo gyvenamąją vietą Bute** (Seimo kontrolieriaus turimomis žiniomis, Pareiškėjo sesuo (Buto savininkė) sutiko, kad Pareiškėjas deklaruotų gyvenamąją vietą Bute), užpildė Deklaravimo taisyklių 1 priede nustatytos formos deklaraciją, kurią patvirtino Marijampolės pataisos namų atsakingas pareigūnas, ir kurią kartu su 2018-04-03 Pareiškėjo įgaliojimu jo seseriai deklaruoti Pareiškėjo gyvenamąją vietą bei sumokėti su tuo susijusius mokesčius bei rinkliavas išsiuntė seseriai su tikslu pristatyti šiuos Dokumentus į Seniūniją. Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, Pareiškėjo seseriai 2018-04-12 atvykus į Seniūniją ir pateikus Dokumentus, atsakingiems Seniūnijos darbuotojams būtų buvę tikslinga ne tik formaliai vadovautis Deklaravimo taisyklių 16 punkte įtvirtintomis nuostatomis, tačiau atsižvelgti ir į Įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje, Deklaravimo taisyklių 21 punkto bei kitas aktualias, su gyvenamosios vietos deklaravimu susijusias, teisės normas, vadovautis pirmiau minėtu *naujovių ir atvirumo permainoms principu*, tokiu būdu ieškant efektyvių būdų, kaip išspręsti susidariusią probleminę situaciją dėl Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimo Bute, tačiau tai atlikta nebuvo. Tokie Seniūnijos pareigūnų veiksmai (neveikimas), kuomet nebuvo įsigilinta į Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimo probleminius aspektus, vertintini kritiškai Deklaravimo taisyklių 21 punkto, *naujovių ir atvirumo permainoms, atsakingo valdymo, gero administravimo principų* prasme, ir Seniūnijos darbuotojų veiksmuose (neveikime) įžvelgtini biurokratizmo (pažymos 8.1 punktas) požymiai. Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracijai teiktina rekomendacija.

15.3. Pareiškėjas skunde Seimo kontrolieriui taip pat nurodė, jog „[...] [Rasų seniūnijoje] nėra priimamas joks sprendimas, kurio atsakymą galėčiau skusti teismui Administracinių bylų teisenos tvarka [...]“ (pažymos 2.6 punktas).

Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, jog, gavus asmens skundą (prašymą), viešojo administravimo subjektai (įtraukiant ir Seniūniją) turi pareigą pradėti prašymo nagrinėjimo

procedūrą dėl kreipimesi nurodytų aplinkybių, pagal kompetenciją priimti administracinį sprendimą bei pateikti asmeniui atsakymą (pažymos 8.2.3 punktas). Pabrėžtina, jog individualus administracinis taktas (administracinis sprendimas) turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, motyvuotas, jame turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos bei nurodyta akto apskundimo tvarka (Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 dalys). Be to, vadovaujantis Taisyklių 35.1 punkto nuostatomis, atsakymai į prašymus turi būti parengiami atsižvelgiant į jo turinį, t. y., į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, turi būti atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys. Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos (dokumentų) nenustatyta, kad Seniūnija būtų priėmusi administracinį sprendimą dėl Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimo. Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracijai teiktina rekomendacija.

15.4. Tyrimo metu Savivaldybės administracija paaiškino Seimo kontrolieriui, jog „*Seniūnijoje Pareiškėjas nėra įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą*“ (pažymos 6.8 punktas), ir kad „*Pareiškėjo sesei buvo pateikta visa informacija bei galimi ir tinkami gyvenamosios vietos deklaravimo bei įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą būdai bei galimybės*“ (pažymos 6.9 punktas). Seimo kontrolierius atkreipia dėmesį į Civilinio kodekso 2.17 straipsnio 1 dalyje reglamentuojamas teisės normas, kuriomis vadovaujantis, nustatant fizinio asmens gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į asmens faktinio gyvenimo toje vietoje trukmę ir tęstinumą, duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose, **taip pat į paties asmens viešus pareiškimus apie savo gyvenamąją vietą**. Atitinkamai, asmenys, laikomi tardymo izoliatoriuose ir pataisos įstaigose, į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą įtraukiami visą buvimo šiose įstaigose laikotarpį pagal savivaldybę, kurios teritorijoje buvo paskutinė asmens deklaruota gyvenamoji vieta arba kurios teritorijoje jie gyveno iki suėmimo arba bausmės atlikimo **tik tuo atveju, jeigu jie nėra deklaravę gyvenamosios vietos** (6 straipsnio 1 dalies 4 punktas). Taigi, sutiktina su Vidaus reikalų ministerijos tyrimo metu pateikta pozicija, jog į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą asmenys įtraukiami tik tais atvejais, kai jie neturi galimybės deklaruoti gyvenamąją vietą. Pareiškėjo skundo tyrimo atveju, kaip minėta, Pareiškėjas ilgą laisvės atėmimo bausmės vykdymo laikotarpį savo gyvenamąją vietą buvo deklaravęs jo seseriai nuosavybės teise priklausiusiame bute A, Vilniuje, tačiau dėl objektyvių aplinkybių (2018 metais Pareiškėjo seseriai pardavus minėtą butą, pažymos 6.7 punktas), Pareiškėjo ryšys su šia gyvenamąja vieta galimai nutrūko. Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktų paaiškinimų ir dokumentų matyti, kad **Pareiškėjas nori ir siekia, kad jo gyvenamoji vieta būtų deklaruota Bute, o Buto savininkė (Pareiškėjo sesuo) su tuo sutinka**. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog Savivaldybės administracijos pateiktas siūlymas įtraukti Pareiškėją į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą laikytinas netikslingu.

16. Apibendrinant, tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog Pareiškėjo skundas dėl Seniūnijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), sprendžiant su Pareiškėjo gyvenamosios vietos deklaravimu susijusius klausimus, yra pripažintinas pagrįstu.

17. Seimo kontrolierius taip pat akcentuoja, jog Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje reglamentuojami pagrindiniai principai, kuriais turi vadovautis teisėkūros subjektai, t. y. *pagarbos asmens teisėms ir laisvėms* principas, reiškiantis, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų, *aiškumo* principas, reiškiantis, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir

nedviprasmiškas (pažymos 8.1.6 punktas). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, jog „konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams; [...] įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktu formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna“ (pažymos 9.4 punktas), ir kad „neatsiejami konstitucinio teisinės valstybės principo elementai yra **teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas**“ (pažymos 9.3 punktas). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo doktrinoje taip pat yra konstatavęs, jog „Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, be kitų reikalavimų, suponuoja ir tai, kad turi būti užtikrintos žmogaus teisės ir laisvės, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios bei kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei, kad Konstitucija turi aukščiausią juridinę galią ir kad įstatymai, Vyriausybės nutarimai bei kiti teisės aktai turi atitikti Konstituciją“, ir kad **valstybė turi pareigą** „[...] užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti teisinių santykių subjektų teises, taip pat įgytas teises, gerbti teisėtus interesus bei teisėtus lūkesčius“ (pažymos 9.1 punktas).

Seimo kontrolierius pažymi, jog Įstatymo 4 straipsnio 10 dalies 5 punkte ir 4 straipsnio 11 dalyje įtvirtintose teisės normose nurodyta, kad asmenys, laikomi tardymo izoliatoriuose ir pataisos įstaigose, nėra laikomi pakeitusiais gyvenamąją vietą, ir šie asmenys gyvenamąją vietą deklaruoja tuo atveju, **kai ją pakeičia arba kai nutrūksta šių asmenų ryšys su ankstesne gyvenamąja vieta.** Savo turiniu panašios nuostatos įtvirtintos ir Deklaravimo taisyklių 15 punkte (pažymos 8.2.2 punktas). Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, iš pirmiau nurodytų teisės aktų nuostatų nėra aišku, kokie konkretūs atvejai laikytini asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose ir pataisos įstaigose, gyvenamosios vietos **pakeitimu**, ypač atsižvelgiant į tai, kad pirmiau minėti asmenys savo faktinės buvimo vietos (tardymo izoliatoriuose, pataisos įstaigose) nepakeičia. Atitinkamai, pagal aktualias Įstatymo ir Deklaravimo taisyklėse įtvirtintas teisės normas, neaišku, kokie konkretūs atvejai laikytini šių asmenų **ryšio su ankstesne gyvenamąja vieta nutrūkimu**, ir kuo tai skiriasi nuo gyvenamosios vietos pakeitimo. Seimo kontrolierius taip pat akcentuoja, jog nei Įstatyme, nei Deklaravimo taisyklėse, nei kituose teisės aktuose šiuo metu nėra nustatytos aiškios asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose ir pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimo tvarkos. Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą yra neaišku, kaip ir koku būdu šie asmenys gali pateikti deklaravimo įstaigai gyvenamosios vietos deklaraciją (atsižvelgiant į situacijos specifiškumą), neaišku, kaip ir koku būdu tokiais atvejais turėtų būti nustatomas asmens tapatybės tikrumas, taip pat nėra teisiškai įtvirtintos priežasčių, dėl kurių asmuo negali atvykti į deklaravimo įstaigą, patvirtinimo reglamentavimas ir pan.

Taigi, darytina išvada, jog dabartinis teisinis reglamentavimas, susijęs su asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose ar pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimo tvarka, nėra aiškus ir tikslus, todėl, Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, yra tikslintinas.

Tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktuose paaiškinimuose Vidaus reikalų ministerija nurodė, jog „artimiausiu metu Vidaus reikalų ministerija raštu pateiks pasiūlymą VĮ Registrų centrui dėl [Deklaravimo taisyklių] **tobulinimo** [...]“ (pažymos 7.8 punktas). Atsižvelgiant į tai, bei atkreipiant dėmesį, jog Vidaus reikalų ministerijos kompetencijai priskirtina rengti gyvenamosios vietos deklaravimo srities įstatymų projektus (pažymos 8.2.1 punktas), Vidaus reikalų ministerijai teiktina rekomendacija.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

18. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia:
X skundą dėl Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Rasų seniūnijos pareigūnų veiksmų

(neveikimo), sprendžiant su X gyvenamosios vietos deklaravimu susijusius klausimus, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

19. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Seimo kontrolierius *Vilniaus miesto savivaldybės administracijai* rekomenduoja:

19.1. imtis priemonių, jog Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Rasų seniūnija pagal kompetenciją pakartotinai išnagrinėtų X dokumentus, reikalingus deklaruoti gyvenamąją vietą bute B, Vilniuje (prireikus, paprašant patikslinti (papildyti) dokumentus), ir teisės aktų nustatyta tvarka priimtų administracinį sprendimą bei informuotų X;

19.2. imtis priemonių, jog ateityje, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Rasų seniūnijai gavus asmenų kreipimusis (dokumentus), visi jie teisės aktų nustatyta tvarka būtų užregistruojami atitinkamame institucijos dokumentų registre;

19.3. imtis efektyvių priemonių Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Rasų seniūnijos veiklai viešojo administravimo srityje gerinti (ypač atkreipiant dėmesį į su gyvenamosios vietos deklaravimu susijusių funkcijų vykdymą).

20. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Seimo kontrolierius *Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai* rekomenduoja:

tobulinti teisinį reglamentavimą, susijusį su asmenų, laikomų tardymo izoliatoriuose ar pataisos namuose, gyvenamosios vietos deklaravimu, aiškiai įtvirtinant pirmiau minėtų asmenų gyvenamosios vietos deklaravimo tvarką.

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašytume pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y. **ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Raimondas Šukys